

Індустрія краси як драйвер формування гнучких форматів зайнятості та інструмент довгострокової економічної безпеки жінок у кризові періоди

Рябошанка Вікторія Валеріївна

Опубліковано	Секція	УДК
21.10.2022	Економіка	331.526-055.2:338.465

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17913778>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті досліджено роль індустрії краси як соціально-економічного сектору, що забезпечує формування гнучких форматів зайнятості та сприяє зміцненню економічної безпеки жінок у кризові періоди. Показано, що в умовах воєнних дій, економічної нестабільності та трансформації ринку праці жінки потребують альтернативних моделей професійної діяльності, здатних забезпечити стійке джерело доходу. Індустрія краси як сфера малого й мікропідприємництва відкриває можливості для гнучкої самозайнятості через роботу в домашніх студіях, оренду робочих місць, мобільні формати надання послуг та онлайн-консультації. Підтверджено компенсаторну функцію сфери краси в періоди кризи: вона швидко адаптується до змін попиту, забезпечує жінок додатковими джерелами доходу, підтримує економічну стійкість домогосподарств. Окреслено ризики нерегульованих форматів самозайнятості: нестабільність доходів, відсутність соціальних гарантій, тінізацію економічної діяльності. Сформульовано висновок, що індустрія краси є стратегічним ресурсом для зміцнення економічної безпеки жінок та підвищення їхньої стійкості у періоди криз.

Ключові слова: самозайнятість, мікропідприємство, економічна безпека, кризові періоди, професійна мобільність, фінансова стійкість.

The Beauty Industry as a Driver of Flexible Employment Formats and a Tool for Ensuring Women's Long-Term Economic Security in Times of Crisis

Annotation. The article examines the role of the beauty industry as an important socioeconomic sector that promotes the development of flexible employment formats and contributes to strengthening women's long-term economic security during periods of crisis. It is emphasized that in the context of military conflicts, economic instability, and the transformation of the labor market, women require alternative and adaptive models of

¹ візажист-стиліст, власниця студії краси «KIVI Beauty», незалежний дослідник, м. Одеса, Україна

professional activity capable of ensuring stable income and opportunities for development. The study demonstrates that the beauty industry, as a sector of small and micro-entrepreneurship, provides extensive opportunities for flexible self-employment, including work in home studios, booth rental, mobile service delivery, online consultations, and the development of personal brands on social media.

The findings confirm that the beauty sector performs an important compensatory function in times of crisis: it is able to adapt quickly to fluctuations in demand, provide women with additional or primary sources of income, and support the psychological and economic resilience of households. The article analyzes the key advantages of flexible employment formats, including the ability to manage working hours independently, combine professional activity with caregiving responsibilities, benefit from low entry barriers into the profession, undergo rapid retraining, and meet the high demand for beauty services even in periods of socioeconomic turbulence.

The study also explores mechanisms for strengthening women's entrepreneurship in the beauty sector as a tool for enhancing women's economic mobility, social integration, and expansion of opportunities in the labor market. It outlines the risks associated with unregulated formats of self-employment, such as income instability, lack of social protection, shadow economic activity, and limited access to quality vocational education.

The article concludes that the beauty industry is not only a component of the service economy but also a strategic resource for enhancing women's economic security and resilience during crisis periods. A promising direction for further research is the assessment of the effectiveness of government instruments supporting women's entrepreneurship, as well as the development of models for integrating flexible employment formats into regional recovery and economic adaptation policies.

Keywords: self-employment, micro-entrepreneurship, economic security, crisis periods, professional mobility, financial resilience.

Вступ

В умовах воєнної нестабільності, економічних потрясінь і трансформації ринку праці питання формування стійких моделей зайнятості для жінок є особливо актуальним. Традиційні форми працевлаштування виявляються вразливими до кризових змін, що зумовлює потребу в альтернативних і гнучких форматах економічної активності. Однією з таких сфер є індустрія краси, яка демонструє високу адаптивність до змін і створює можливості для самозайнятості, мікропідприємництва та економічної автономії жінок. У періоди турбулентності б'юті-індустрія виконує не лише сервісну, а й соціально-економічну функцію, забезпечуючи жінкам доступ до стабільного доходу, професійної мобільності та довгострокової економічної безпеки.

Актуальність дослідження. В умовах війни та поглиблення економічних ризиків потреба в гнучких формах зайнятості істотно зростає. Нестандартні формати праці, зокрема самозайнятість, гнучкий графік та мікробізнес, стають інструментом адаптації до кризових змін і відновлення людського капіталу. Для значної частини жінок індустрія краси є доступним і перспективним шляхом до економічної самостійності, оскільки охоплює різноманітні професії, що не потребують значних стартових інвестицій і забезпечують швидку окупність. Водночас сфера краси відіграє важливу роль у розвитку

сервісної економіки, стимулюючи попит на суміжні послуги та формуючи нові бізнес-моделі, здатні функціонувати навіть у кризові періоди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень свідчить про зростання уваги до трансформації ринку праці та змін у структурі зайнятості під впливом цифровізації, пандемічних обмежень та економічної нестабільності. У працях С. Туля [1], Г. Середи та М. Магас [2] зазначено, що цифровізація та глобальні шоки актуалізували попит на гнучкі формати праці, дистанційні моделі взаємодії й альтернативні форми зайнятості, що дозволяють підвищувати економічну стійкість працівників у нестабільних умовах.

У дослідженні І. Петрової (I. Petrova) та В. Вікторова (V. Viktorov) [3] засвідчено, що інноваційні чинники та мережеві бізнес-моделі стають основними факторами адаптації підприємств сфери послуг, зокрема б'юті-сектору, до умов цифрової економіки.

Окрему групу наукових робіт присвячено розвитку індустрії краси та суміжних сервісних ринків. У роботі І. Бондар та А. Козлової [4] проаналізовано можливості створення цифрових ресурсів для індустрії краси та обґрунтовано необхідність технологічної трансформації бізнесів. У дослідженні Т. Галайди, Н. Теницької та Н. Черногорської [5] показано зростання ролі нестандартних форм зайнятості в підприємницькому секторі, а саме у сфері косметологічних і б'юті-послуг. У цьому контексті В. Балясний [6] обґрунтовує важливість інституційних засад гнучкої політики зайнятості як механізму підтримки стійкості сервісних бізнесів у кризові періоди.

Проблематику жіночого підприємництва розглянуто в роботах Л. Прокопець, А. Карп [7], Н. Фастовець (N. Fastovets) [8], О. Стахіва (O. Stakhiv), Ю. Заводного (Y. Zavodnyi) [9], а також М. Тимчака [10]. Доведено, що підприємництво в індустрії краси часто є важливим інструментом економічної безпеки жінок. Дослідники зазначають, що пандемія COVID-19 не лише ускладнила умови ведення бізнесу, а й відкрила нові ніші для розвитку жіночих ініціатив, зокрема в онлайн-форматах та мобільних сервісах.

Питання гнучкості зайнятості та мобільності робочої сили розглядають Л. Гук і С. Біліченко [11], зазначаючи, що гнучкі формати праці забезпечують можливість мінімізації ризиків втрати доходу в умовах економічних коливань. У дослідженні І. Петрової, І. Кравченка, Л. Лісогор та В. Чувардинського [12] виокремлено переваги й обмеження гнучкої зайнятості в Україні та обґрунтовано її зростаючу роль у стабілізації індивідуальних економічних стратегій. У роботі А. Реденок, О. Петяк та Н. Ханецької [13] підтверджено, що кризові періоди сприяють розширенню альтернативних форм праці, які є особливо актуальними для сфери краси через високий рівень варіативності послуг.

Інноваційні аспекти розвитку б'юті-сектору висвітлює І. Баланчук [14]. Авторка обґрунтовує появу нових технологічних рішень, що змінюють зміст та формат косметологічних послуг і розширюють можливості самозайнятості жінок. Важливим є також внесок досліджень, які розкривають особливості соціально-психологічних чинників жіночого підприємництва. Зокрема, в дослідженні І. Расула (I. Rasool), А. Зубайра (A. Zubair) та М. Анвара (M. Anwar) [15] продемонстровано, що самоефективність, соціальна підтримка та стратегії адаптивності є визначальними для успішного функціонування жіночих бізнесів, значну частку серед яких становлять суб'єкти б'юті-індустрії.

Отже, наукова література свідчить про комплексність трансформацій у сфері праці та особливу роль б'юті-індустрії як адаптивного сектору, що створює умови для гнучкої, мобільної та економічно стійкої зайнятості жінок.

Мета статті полягає в дослідженні ролі індустрії краси як чинника формування гнучких форматів зайнятості та інструменту забезпечення довгострокової економічної безпеки жінок у кризові періоди.

Завданнями статті передбачено:

- проаналізувати трансформації ринку праці та визначити значення гнучких форматів зайнятості;
- охарактеризувати особливості розвитку індустрії краси як сектору, здатного забезпечувати адаптивні моделі самозайнятості;
- дослідити роль жіночого підприємництва у зміцненні економічної стійкості;
- визначити перспективи та ризики розвитку гнучких форматів роботи в індустрії краси в умовах кризових змін.

Матеріали та методи

У дослідженні використано комплекс методів, що забезпечують системний підхід до аналізу ролі індустрії краси у формуванні гнучких форматів зайнятості та гарантуванні економічної безпеки жінок у кризові періоди. Основою дослідження став аналіз наукових джерел, нормативних документів та аналітичних матеріалів, що охоплюють питання функціонування ринку праці, розвитку сервісної економіки, жіночого підприємництва та самозайнятості.

Метод аналізу наукових джерел дав можливість детально вивчити теоретичні підходи до дослідження гнучкої зайнятості, адаптивності ринку праці, трансформації бізнес-моделей у кризових умовах і специфіки розвитку індустрії краси. Аналіз публікацій дозволив виокремити основні тенденції, проблеми та можливості, характерні для українського ринку праці та сфери надання б'юті-послуг.

Метод синтезу було застосовано для узагальнення отриманих результатів і встановлення взаємозв'язків між розвитком індустрії краси, зростанням гнучких форматів праці та економічною автономією жінок. Завдяки використанню цього методу вдалося поєднати теоретичні концепції мікропідприємництва, адаптивного бізнес-планування та жіночого підприємництва з практичними механізмами економічної стійкості в умовах кризових змін.

У дослідженні також застосовано порівняльний аналіз, що дав змогу зіставити різні моделі самозайнятості та гнучкої зайнятості у сфері краси з аналогічними практиками в інших секторах сервісної економіки. Це дозволило визначити унікальні переваги індустрії краси, зокрема низькі вимоги для входу, мобільність, універсальність професій і можливість поєднання зайнятості з родинними обов'язками.

Дослідження здійснювалося в три послідовні етапи: огляд наукової літератури та аналітичних матеріалів щодо ринку праці, жіночого мікробізнесу та індустрії краси; аналіз практик гнучкої зайнятості та адаптивних бізнес-моделей у сфері б'юті-послуг; узагальнення результатів і формування висновків про роль індустрії краси як інструменту економічної безпеки жінок під час кризових змін.

Застосування сукупності теоретичних і аналітичних методів дозволило всебічно дослідити особливості функціонування індустрії краси та її здатність забезпечувати

стійкі форми економічної активності для жінок у періоди соціально-економічних потрясінь.

Результати

В умовах постіндустріального розвитку економіки та глобальної цифровізації відбуваються глибокі трансформації у сфері праці. Поширення інформаційно-комунікаційних технологій, поява нових сервісів і зміна технологічних укладів спричиняють структурні зрушення, які визначають динаміку національних економік. Розвиток ІТ-сектору, штучного інтелекту та інноваційних виробничих процесів формує нові вимоги до робочої сили, акцентуючи потребу в мобільності, креативності та високій адаптивності працівників [1].

Ці глобальні зміни є особливо відчутними в умовах криз – пандемії COVID-19, повномасштабної війни в Україні та економічної нестабільності. Передусім вони вплинули на сфери, де домінує жіноча зайнятість, зокрема на індустрію краси. Саме самозайняті фахівчині та мікропідприємниці цього сектору зазнали найбільших втрат від падіння попиту, обмежень мобільності та зміни споживчих пріоритетів. Традиційні бізнес-моделі, ефективні в стабільний період, в умовах невизначеності виявилися недостатньо стійкими, а очікувальна стратегія часто призводила до втрати клієнтів і зниження доходів [13, с. 206].

У відповідь на такі виклики індустрія краси продемонструвала здатність оперативно адаптуватися до змін та шукати нові моделі організації праці. Динаміка кризових процесів спричинила перегляд усталених бізнес-практик, стимулювала активне впровадження цифрових інструментів і пришвидшила перехід до гнучких форматів зайнятості. Особливо це стосується жінок, для яких б'юті-сектор є доступним і високомобільним джерелом доходу, що дозволяє поєднувати професійну діяльність із сімейними обов'язками, зберігати клієнтську базу та підвищувати економічну стійкість у періоди невизначеності.

Паралельно змінювалися моделі зайнятості – від традиційних салонних форматів до дистанційних консультацій, мобільних послуг, домашніх студій і мікропідприємництва. Цифровізація, зростання попиту на персоналізовані послуги, а також потреба в безпечних та адаптивних робочих умовах суттєво розширили професійні можливості жінок у сфері краси. Усі ці процеси призвели до комплексної трансформації ринку праці, що охопила організаційні, технологічні та економічні аспекти діяльності.

Основні зміни, що визначають тенденції у функціонуванні індустрії краси під впливом кризових періодів, подано в таблиці 1.

Дані таблиці 1 свідчать, що індустрія краси стала одним із найбільш гнучких секторів ринку праці, здатним адаптуватися до викликів, спричинених пандемією та воєнним станом. Трансформації охопили всі рівні зайнятості – від форм організації праці до бізнес-моделей, взаємодії з клієнтами та цифрової інфраструктури. Для жінок ці зміни стали не лише інструментом професійної адаптації, а й важливим механізмом економічної стійкості, який забезпечив збереження доходу, розширення можливостей на ринку праці та подолання наслідків кризових періодів. Отже, індустрія краси

підтверджує свою здатність виконувати соціально-економічну функцію навіть за умов високої нестабільності.

Таблиця 1

Трансформації ринку праці та форм зайнятості у сфері краси під впливом кризових періодів

Напрямок трансформацій	Стан до криз	Стан під час і після кризових періодів	Вплив на зайнятість жінок
Формати зайнятості	Переважно офлайн-робота в салонах краси; стабільні графіки; оренда робочих місць у сталих локаціях	Зростання дистанційної, мобільної, надомної та змішаної зайнятості; поява гібридних графіків; активне використання виїзних послуг	Можливість працювати незалежно від місця проживання; збереження доходу під час переміщень або небезпеки
Бізнес-моделі	Традиційні салони, фіксовані орендні місця, робота «в команді» під керівництвом адміністратора	Розвиток мікропідприємництва, самозайнятості, домашніх студій, б'юті-хабів, коворкінг-студій; зростання неформальних моделей взаємодії	Зниження порогу входу в професію; доступність для жінок без значних стартових інвестицій; посилення економічної автономії
Цифровізація процесів	Часткове використання цифрових інструментів (соцмережі, месенджери)	Масове впровадження CRM, онлайн-запису, електронних календарів, систем лояльності; онлайн-консультації; цифровий супровід клієнтів	Розширення клієнтської бази; підвищення конкурентоспроможності; можливість працювати під час обмежень офлайн-діяльності
Професійний розвиток	Офлайн-курси, традиційне навчання в академіях краси	Стрімке зростання дистанційних курсів, вебінарів, майстер-класів; персональні освітні продукти майстринь	Доступ до навчання незалежно від локації; можливість швидкої перекваліфікації; підвищення мобільності
Маркетинг і просування	Локальна клієнтська база; реклама «з вуст у вуста»	Активне використання цифрового маркетингу, таргетингу, брендингу, SEO, відеоконтенту; формування персональних брендів	Підвищення впізнаваності; можливість входу на нові ринки; збільшення економічної стійкості
Організація робочого простору	Стандартні салони з повною офлайн-присутністю	Домашні студії, мобільні формати, тимчасові локації, робота в укриттях; адаптація робочих місць до умов безпеки	Забезпечення безпечних умов праці під час війни; можливість працювати у кризових зонах або під час релокації
Соціально-економічна функція	Сфера послуг як джерело доходу в	Компенсаторна функція: підтримка домогосподарств,	Підвищення економічної безпеки жінок;

	стабільних умовах	створення додаткових джерел доходу, збереження зайнятості при втраті основної роботи	формування адаптивних стратегій виживання

Джерело: авторська розробка

Паралельно зі зростанням рівня цифровізації зазнавав суттєвих змін ринок праці, зокрема в галузях, де традиційно переважає жіноча зайнятість. Поширення інформаційно-комунікаційних технологій зумовило зростання частки нестандартних форм праці – дистанційної, проектної, гнучкої, сезонної, а також самозайнятості та мікропідприємництва. Для індустрії краси такі моделі стали не лише альтернативою традиційній офлайн-роботі, а й механізмом адаптації до непередбачуваних умов, спричинених пандемією та воєнним станом. Саме вони дозволяли фахівчиням оперативно реагувати на зміни попиту, зберігати клієнтську базу й підтримувати стабільність доходів.

Важливим компонентом цих трансформацій стали моделі запозиченої праці – аутсорсинг, аутстафінг, лізинг персоналу. У сфері краси вони реалізуються через оренду робочих місць, співпрацю з салонами за відсотковою системою, погодинну чи змінну зайнятість. Такі механізми дають можливість жінкам ефективніше поєднувати професійну діяльність із сімейними обов'язками та зменшувати фінансові ризики, що є особливо актуальним у кризових ситуаціях.

Однією з найдинамічніших інноваційних моделей є телеробота (телеком'ютинг), яка ґрунтується на використанні цифрових платформ, інтернет-технологій та електронної комунікації. У сфері краси вона включає різноманітні цифрові практики – від онлайн-консультацій до дистанційних освітніх продуктів. Супутніми форматами є мобільна, надомна та комбінована зайнятість, що забезпечують жінкам вищий рівень безпеки та автономності, особливо в регіонах, які зазнають воєнної загрози.

Не менш важливу роль у забезпеченні економічної стійкості відіграють цифрові інструменти управління. CRM-системи, сервіси онлайн-запису, автоматизовані платформи для взаємодії з клієнтами та засоби відеоконунікації (Zoom, MS Teams, Skype) стали основними інструментами підтримки клієнтопотоку в періоди, коли офлайн-діяльність була частково або повністю обмежена. Крім того, вони сприяють розширенню клієнтської аудиторії та формуванню персональних брендів.

Цифровий маркетинг посилює ці можливості. Соціальні мережі, контент-маркетинг, Google-реклама й інші цифрові канали дозволяють б'юті-фахівчиням оперативно реагувати на зміни попиту, проводити таргетовані кампанії та аналізувати потреби клієнтів.

Паралельно з розвитком цифрових рішень зростає значення кластерно-мережових структур: б'юті-хабів, кооперативів, професійних об'єднань, спільних студій. Такі моделі сприяють обміну клієнтами, спільному веденню проектів, підвищенню кваліфікації та ефективному використанню ресурсів, а також передбачають активне застосування цифрових інструментів управління [3, с. 55].

Основні форми гнучких моделей зайнятості, що забезпечують довгострокову економічну безпеку жінок в індустрії краси, подано на рисунку 1.

Рис. 1. Форми гнучкого формату зайнятості у забезпеченні довгострокової економічної безпеки жінок

Джерело: авторська розробка

Хоча попит на гнучкі форми праці зріс, можливості повної дистанційної зайнятості у сфері краси залишаються обмеженими через специфіку послуг. Проте саме у цій галузі швидко розвиваються альтернативні моделі: виїзні послуги, прийом у домашніх студіях, гнучкі зміни, робота за попереднім записом, а також онлайн-навчання та продаж цифрових продуктів.

Разом із тим гнучкі формати зайнятості мають і ризики. Для багатьох жінок вони означають необхідність одночасно виконувати професійні та домашні обов'язки, ризик нерегулярних доходів, відсутність соціальних гарантій та підвищену психологічну напругу. Тому формування ефективної політики зайнятості має ґрунтуватися на врахуванні як переваг, так і загроз нестандартних форм праці. Глобальні зміни у структурі зайнятості відображають ширші тенденції – розвиток сервісної економіки, автономізацію праці, децентралізацію робочих процесів та поширення цифрових інструментів. Водночас український ринок гнучкої зайнятості, включно з індустрією краси, досі недостатньо структурований, а нормативно-правове забезпечення потребує оновлення відповідно до сучасних реалій [9, с. 332].

У сучасних умовах цифровізації та глобальної трансформації ринку праці гнучкі форми зайнятості стають одним із ключових механізмів адаптації населення до соціально-економічних змін. Вони забезпечують самоорганізацію економіки, дозволяючи працівникам і роботодавцям оперативно реагувати на коливання попиту, зміни в структурі зайнятості та зовнішні виклики. Для жінок, зайнятих у б'юті-секторі, гнучка зайнятість стала не лише форматом роботи, а й засобом збереження професійної діяльності у періоди пандемії, війни та економічної нестабільності.

У ситуації різкої зміни економічних умов – зумовленої війною, локдаунами чи міграцією населення – гнучкість трудових відносин дозволяє фахівчиням у сфері краси зберігати стабільний дохід і продовжувати роботу незалежно від місця проживання. Для багатьох це стало єдиним способом забезпечення фінансової безпеки. У цьому контексті гнучка зайнятість означає не лише свободу щодо графіка, а й можливість обирати формат діяльності, мінімізувати ризики та зберігати клієнтську базу.

Гнучка зайнятість охоплює різні моделі: віддалену роботу, неповний робочий день, гнучкий графік, самозайнятість і фриланс. Розвиток цифрових технологій зробив ці форми доступними навіть для тих видів діяльності, які традиційно прив'язані до фізичної присутності. У сфері краси це проявляється через: мобільні виїзні послуги; домашні студії; змішані або скорочені графіки; онлайн-консультації; дистанційні курси та майстер-класи; цифровий супровід клієнтів (CRM, онлайн-запис); продаж власних навчальних продуктів.

Найпоширенішою формою залишається дистанційна зайнятість, яка дозволяє працювати незалежно від локації та підтримувати контакт із клієнтами у кризові періоди.

За даними Державної служби статистики України, у 2023 році понад 40% працівників хоча б частково працювали дистанційно, і ця тенденція продовжує зростати.

Гнучкі формати роботи сприяють підвищенню продуктивності, кращому балансу між роботою та особистим життям, а також оптимізації витрат. Для б'юті-сектору вони відкривають можливість створення персонального бренду, розширення спектру послуг і виходу на нові ринки.

У підсумку гнучкі формати зайнятості – дистанційна, гібридна, часткова, проектна робота чи самозайнятість – стали ключовим засобом адаптації жінок до кризових умов. Для багатьох це можливість зберегти дохід, поєднати професійну діяльність із сімейними обов'язками та забезпечити власну економічну стійкість у періоди нестабільності. Водночас гнучка зайнятість має не лише переваги, а й низку системних ризиків, які потребують врахування при формуванні політики зайнятості. Узагальнені характеристики наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Основні переваги та недоліки гнучкого формату зайнятості жінок в умовах кризи (пандемія та війна)

Переваги	Недоліки
<i>Для роботодавця</i>	<i>Для роботодавця</i>
Можливість оптимізувати витрати на офіс, комунальні послуги та допоміжний персонал	Додаткові витрати на цифрову інфраструктуру, CRM та захист даних
Підвищення продуктивності під час виконання індивідуальних завдань	Складнощі в командній взаємодії та комунікації
Доступ до ширшого ринку фахівців, включно з тими, хто релокувався за кордон	Ризик зниження лояльності й послаблення корпоративної культури

Можливість швидкого залучення персоналу на короткострокові чи проектні завдання	Потреба у додатковому супроводі та координації дистанційного персоналу
Зменшення операційних витрат через часткову або повну дистанційну роботу	Обмеження у контролі якості й дисципліни працівників
<i>Для жінок-працівниць</i>	<i>Для жінок-працівниць</i>
Можливість зберегти стабільний дохід у періоди пандемії або війни	Відсутність стабільного доходу, залежність від сезонності та кількості клієнтів
Гнучкий графік та можливість поєднувати роботу з доглядом за дітьми чи родиною	Низький рівень соціальних гарантій (страхування, лікарняні, відпустки)
Економія часу на дорогу, підвищення безпеки під час воєнних загроз	Емоційне вигорання, ізоляція, розмитість меж між роботою й особистим життям
Можливість працювати з будь-якої країни, включно з ВПО та тими, хто релокувався	Високі вимоги до самоорганізації та тайм-менеджменту
Доступ до нових ринків: онлайн-курси, консультації, цифрові продукти	Складність концентрації в домашніх умовах, підвищена конкуренція
Можливість не втрачати клієнтську базу завдяки CRM, онлайн-запису й цифровим каналам	Обмежений доступ до державних програм підтримки та захисту
Доступність для жінок з інвалідністю, матерів маленьких дітей, ВПО	Низький рівень правового регулювання гнучкої зайнятості

Джерело: авторська розробка

Гнучкі формати зайнятості відіграють важливу роль у забезпеченні економічної безпеки жінок у кризових умовах. Вони створюють можливість адаптації до змін ринку праці, збереження доходу, поєднання професійної діяльності з сімейними обов'язками, а також формують передумови для розвитку самозайнятості та мікробізнесу. Водночас поширення дистанційної та нестандартної праці супроводжується зростанням соціальних ризиків – нестабільністю зайнятості, зниженням соціальних гарантій, психологічними навантаженнями. Тому розвиток гнучких форматів потребує виваженої політики, яка одночасно стимулюватиме економічну активність жінок і забезпечуватиме їхній соціальний захист у періоди війни та економічної нестабільності.

Глибока цифровізація економіки прискорює впровадження штучного інтелекту, хмарних сервісів, роботизованих платформ та автоматизованих систем управління, що суттєво змінює характер продуктивних сил і логіку організації праці. В індустрії краси ці процеси виявляються в появі нових інструментів та форматів роботи: онлайн-платформи для пошуку фахівців, мобільні додатки для управління записами, автоматизовані електронні щоденники, інтегровані CRM-системи та інтелектуальні сервіси обліку. Такі інновації не лише оптимізують робочі процеси, а й формують попит

на фахівчинь, які володіють розвиненими цифровими компетентностями та здатні застосовувати сучасні технології в щоденній практиці.

Зростання цифровізації зумовлює трансформацію моделей зайнятості. Вони стають гнучкішими, мобільнішими, децентралізованішими та адаптивнішими до нестабільних економічних умов, спричинених війною, пандемією та загальною економічною турбулентністю. Саме такі формати дозволяють жінкам, зайнятим у сфері краси, забезпечувати економічну стійкість навіть у кризові періоди: підтримувати клієнтську базу, продовжувати діяльність у дистанційному режимі, оперативно переходити між різними видами зайнятості та працювати незалежно від місця проживання чи обставин безпеки.

Водночас нові умови праці вимагають підвищеної професійної гнучкості. Жінкам необхідно постійно розвивати цифрові навички, опановувати нові технологічні інструменти, адаптуватися до оновлених бізнес-процесів і формувати конкурентоспроможні персональні бренди. Висока швидкість цифрових трансформацій робить безперервне навчання необхідною умовою професійної стабільності.

Отже, цифровізація економіки не лише змінює технологічне підґрунтя індустрії краси, а й суттєво впливає на логіку побудови трудових відносин, сприяючи поширенню гнучких форматів зайнятості. Для жінок ці тенденції відкривають нові можливості для розвитку, самореалізації та забезпечення довгострокової економічної безпеки. Водночас вони актуалізують потребу в підтримці цифрової грамотності та розвитку навичок адаптації, які стають важливими конкурентними перевагами на сучасному ринку праці.

Висновки

Отже, індустрія краси посідає важливе місце в сервісній економіці, формуючи унікальні можливості для розвитку гнучких форматів зайнятості жінок у кризові періоди. Умови пандемії COVID-19, повномасштабної війни в Україні та загальної економічної турбулентності сприяли глибоким трансформаціям ринку праці, пришвидшили цифровізацію, розширення нестандартних моделей роботи та зростання ролі жіночого мікропідприємництва.

Індустрія краси продемонструвала високу адаптивність, оперативно інтегрувавши дистанційні, мобільні, комбіновані та проєктні формати роботи, що дозволило фахівчиням зберігати професійну діяльність у періоди обмежень та підвищеної небезпеки. Важливою перевагою цього сектору стали низькі вимоги для входу, можливість самостійного формування графіка, використання домашніх студій, виїзних послуг та цифрових каналів для взаємодії з клієнтами. Ці чинники забезпечили жінкам ширший доступ до зайнятості, підвищили їхню економічну мобільність та сприяли зміцненню фінансової стійкості домогосподарств.

Цифрові інструменти – CRM-системи, платформи онлайн-запису, сервіси відеокommунікацій, соціальні мережі та персональний брендинг – стали основними механізмами підтримки клієнтотоку й ефективності бізнес-процесів у кризових умовах. Вони сприяли розширенню ринку, появі нових освітніх та консультаційних продуктів, а також формуванню нових моделей підприємницької діяльності, доступних для жінок незалежно від місця проживання чи рівня фізичної мобільності.

Водночас гнучкі формати зайнятості супроводжуються низкою ризиків: нестабільністю доходів, обмеженим доступом до соціальних гарантій, психологічним вигоранням, високими вимогами до самоорганізації та ризиком тінізації діяльності. Це

актуалізує необхідність удосконалення державної політики у сфері зайнятості, соціального захисту самозайнятих жінок, регулювання гнучких моделей праці та підтримки жіночого підприємництва.

Зважаючи на наведене, можна зробити висновок, що індустрія краси є не лише сегментом сервісної економіки, а й важливим стратегічним ресурсом для забезпечення економічної безпеки жінок у кризові періоди. Вона виконує компенсаторну, стабілізаційну й соціально-інтеграційну функції, забезпечуючи можливості для професійної самореалізації, фінансової незалежності та розвитку гнучких моделей праці.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні ефективності державних програм підтримки жіночого підприємництва, розробці інструментів соціального захисту гнучко зайнятих працівниць, аналізі економічних ефектів цифровізації в б'юті-секторі та оцінці регіональної специфіки гнучкої зайнятості в умовах тривалої війни.

Список використаних джерел

1. Туль С. І. Нові форми праці в умовах діджиталізації економіки та світового ринку праці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. № 23 (2). С. 100–104. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_2_2019ua/21.pdf
2. Середа Г. В., Магас М. А. Прогнозування майбутніх змін на ринку праці України внаслідок пандемії COVID-19. *Економіка і організація управління*. 2020. № 4 (40). С. 43–52.
3. Petrova I., Viktorov B. Innovative factors of network companies economic integration. *Economics, Finance and Management*. 2021. № 1 (5). P. 49–59. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2021-1-49>
4. Бондар І. О., Козлова А. В. Методика створення електронного ресурсу для сфери індустрії краси. *ScienceRise*. 2017. № 11 (40). С. 25–30. DOI: <https://doi.org/10.15587/2313-8416.2017.116003>
5. Галайда Т. О., Теницька Н. Б., Черногорська Н. В. Нестандартні форми зайнятості персоналу суб'єктів підприємництва та перспективи їх розвитку в Україні. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. № 3 (1). С. 66–73. URL: https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/3898/1/Гал_Тен_Чорн.pdf
6. Балясний В. Інституційні засади гнучкої політики зайнятості. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. С. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-97>
7. Прокопець Л. В., Карп А. Г. Перспективи та особливості розвитку жіночого підприємництва. *Економіка та держава*. 2021. № 2. С. 100–104. DOI: [10.32702/2306-6806.2021.2.100](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.2.100)
8. Fastovets N. V. Жіноче підприємництво в Україні: особливості розвитку. *Bulletin of the Kyiv National University of Technologies and Design*. 2020. № 151 (5). С. 56–62. DOI: [10.30857/2413-0117.2020.5.6](https://doi.org/10.30857/2413-0117.2020.5.6)
9. Stakhiv O. A., Zavodnyi Y. I. Вплив пандемії на розвиток жіночого підприємництва: нові можливості для успіху. *Bulletin National University of Water and Environmental Engineering*. 2021. № 4 (96). С. 328–339. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve4202126>
10. Тимчак М. В. Загальні аспекти розвитку жіночого підприємництва в Україні. *Агросвіт*. 2021. № 5–6. С. 75–81. DOI: [10.32702/2306-6792.2021.5-6.75](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.5-6.75)

11. Гук Л. П., Біліченко С. П. Гнучкі форми зайнятості та мобільність робочої сили в умовах економічної нестабільності. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом*. 2022. № 2 (65). С. 5–12. DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/65-1>
12. Петрова І. та ін. Гнучкість зайнятості в Україні: переваги та обмеження. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. № 3 (38). С. 490–498. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2021_3_51
13. Реденок А. І., Петяк О. В., Ханецька Н. В. Дистанційна робота в умовах карантину та самоізоляції в період пандемії COVID-19. *Габітус*. 2021. № 16. С. 204–208. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.16.33>
14. Баланчук І. С. Інновації у косметичній індустрії: стислий огляд. *Наука, технології, інновації*. 2020. № 1. С. 15–26. DOI: <http://doi.org/10.35668/2520-6524-2020-1-03>
15. Rasool I., Zubair A., Anwar M. Role of Perceived Self-efficacy and Spousal Support in Psychological Well-being of Female Entrepreneurs. *Pakistan Journal of Psychological Research*. 2019. Vol. 34, № 4. P. 899–917. DOI: <https://doi.org/10.33824/PJPR.2019.34.4.48>
16. Небава М. І., Мусієнко О. Л., Заюков І. В. Розвиток гнучких форм зайнятості в аспекті соціалізації і євроінтеграції. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2019. № 4 (1). С. 31–39. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/35333/92859.pdf?sequence=2&isAllowed=y>